

مختصات زیارت با معرفت/ زیارت پیامبر و ائمه(ع) در احادیث و روایات

طبق بسیاری از روایات که از طریق پیامبر اکرم (ص) و اهل بیت ایشان (ع) به ما رسیده قبر پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار(ع) به قطعه ای از بهشت تشبیه شده است که محل هیوط ملائکه الهی است.

طبق بسیاری از روایات که از طریق پیامبر اکرم (ص) و اهل بیت ایشان (ع) به ما رسیده قبر پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار(ع) به قطعه ای از بهشت تشبیه شده است که محل هیوط ملائکه الهی است.

خبرگزاری مهر، گروه دین و اندیشه-سید محمود جوادی: شاید با همه ارادتی که ما شیعیان به پیامبر اسلام (ص) و اهل بیت ایشان داریم این سوال برایمان مطرح شود که فضیلت زیارت قبور ایشان در چیست که ما اینگونه دلباخته، عاشقانه و با وجود گذشت بیش از هزار سال از وفات ایشان، به زیارت قبور مطهر آنها می رویم؟

به جرأت می توان گفت بیش از ۹۰ درصد از ما شیعیان درک کامل و لازمی از حضور در کنار مضاجع شریف امامان معصوم علیه السلام و در رأس همه آنان مضجع منور رسول اکرم (ص) نداریم و به طور شایسته و بایسته نمی دانیم در چه فضای قدسی قرار داریم و گرنه لحظه ای از بودن در این اماکن مقدس را هدر نمی دهیم و تلاش می کنیم نهایت بهره را از حضور در کنار قبور مطهر این بزرگواران ببریم.

طبق روایت صحیح و متواتر که به ما رسیده است زیارت قبر مطهر رسول خدا (ص) به همان اندازه که زیارت آن حضرت در زمان حیات مبارک ایشان ارزشمند بوده، ارزش معنوی دارد و اگر این زیارت با شناخت و معرفت جایگاه رفیع آن حضرت (ص) همراه باشد، ارزش این زیارت بیش از حد تصور خواهد بود.

ثواب زیارت معصوم بعد از وفات به اندازه ثواب زیارت در زمان حیات

از پیامبر اکرم(ص) نقل شده که: «من زارنی بعد وفاتی کان کمن زارنی فی حیاتی و کنت له شهیداً و شافعاً یوم القیامه»؛ هر کس مرا بعد از وفاتم زیارت کند، مثل کسی است که در زمان حیات من مرا زیارت کرده است و من شاهد برای او شفاعت کننده در روز قیامت خواهم بود (بحار به نقل از کامل الزیارات، ج ۹۷، ص ۱۴۳).

همچنین روایتی در خصوص سفر یکی از شیعیان اهل خراسان به مدینه و حضور در منزل امام باقر(ع) نقل شده است به این مضمون: عَنْ بُرَیْدِ بْنِ مُعَاوِيَةَ الْعَجَلِيِّ قَالَ كُنْتُ عِنْدَ أَبِي جَعْفَرٍ (ع) إِذْ دَخَلَ عَلَيْهِ قَادِمٌ مِنْ خُرَّاسَانَ مَاشِيًا فَأَخْرَجَ رَجُلِيَهُ وَ قَدْ تَغَلَّفَتَا وَ قَالَ أَمَا وَاللَّهِ مَا جَاءَ يِي مِنْ حَيْثُ جِئْتُ إِلَّا حَبَّكُمُ أَهْلَ الْبَيْتِ. فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع): وَاللَّهِ لَوْ أَحَبَبْنَا حَجَرَ حَشَرَهُ اللَّهُ مَعَنَا وَ هَلِ الدِّينُ إِلَّا الْحُبُّ؟.

شخصی که اهل خراسان بود، از راه دور با رنج فراوان آمد خدمت امام باقر(ع) -عشق به اهل بیت او را کشانده بود-؛ در حالی که چون با پای پیاده آمده بود، کفش هایش از بین رفته و پایش ترک خورده و پاشنه آن، شکاف زیادی برداشته بود، آمد خدمت امام با یک عشق و ولعی، خدا را شکر کرد که بالاخره به مقصود خودش رسید. بعد پایش را نشان داد با آن شکاف ها که خون آمده بود و عرض کرد: یا ابن رسول الله! چیزی مرا به اینجا نیاورد جز محبت شما اهل بیت که از خراسان تا اینجا پیاده آمده ام، امام(ع) این جمله را فرمود: «به خدا سوگند اگر قطعه سنگی ما را دوست بدارد، خداوند آن را با ما محشور می گرداند. آیا دین چیزی جز محبت است؟» یعنی وقتی تکه سنگی می تواند در روز قیامت بخاطر محبت اهل بیت پیامبر علیهم السلام با ایشان محشور شود چرا شخصی چون این مرد خراسانی به خاطر این محبت با آنان محشور نشود، مگر دین خدا چیزی جز محبت است؟

قبور مطهر معصومین(ع)؛ قطعه ای از بهشت و محل نزول و عروج ملائکه الهی

طبق بسیاری از روایات که از طریق پیامبر اکرم (ص) و اهل بیت ایشان (ع) به ما رسیده قبر پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار به قطعه ای از بهشت تشبیه شده است که محل هیوط و پرواز ملائکه الهی است.

رسول خدا (ص) در خصوص مسجد ایشان (مسجد النبی در مدینه منوره) که مدفن شریف آن حضرت نیز آنجاست می فرمایند: «ما بین بیتی و منبری روضة من ریاض الجنة»؛ میان خانه من و منبرم قطعه ای از بهشت است. در روایت

دیگری نیز با این مضمون: «ما بین قبری و منبری روضة من ریاض الجنة»؛ میان قبر من و منبرم قطعه ای از بهشت است. با توجه به متشابه بودن معنای این دو حدیث که هر دو بر بهشتی بودن مدفن رسول الله (ص) تأکید دارد، روایات متعددی از ائمه معصومین علیهم السلام وجود دارد که علاوه بر قبر شریف پیامبر اکرم (ص) مدافن و قبور سایر ائمه نیز قطعه ای از بهشت به شمار می روند و مهبط ملائکه الهی می باشند.

امام صادق (ع) در باره قبر مطهر امام حسین (ع) می فرماید: هیچ فرشته rlm&ای در آسمانها و زمین نیست مگر این که از خداوند متعال رخصت می خواهد تا به زیارت امام حسین (ع) مشرف شود، چنین است که همواره فوجی از فرشتگان به کربلا فرود آیند و فوجی دیگر عروج کنند و از آنجا اوج گیرند. «قال الامام الصادق (ع) : ليس من ملك فى السموات و الأرض إلا و هم يسألون الله عزوجل [أن يأذن لهم rlm&] فى زیاره الحسين (ع) ففوج ينزل و فوج يعرج rlm&».

قبر مطهر امام حسین (ع) تنها قبری نیست که در میان قبور ائمه معصومین محل هبوط و پرواز ملائکه باشد، بلکه در روایتی از حضرت امام رضا (ع)، این جایگاه قدسی شامل حال مضجع شریف امام هشتم نیز می شود. در این روایت اینگونه آمده است: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَطَائِيّ وَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ اللَّيْثِيّ وَ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ الْمُكَلَّبِيّ الطَّالْقَانِيّ وَ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرَانَ النَّقَّاشُ قَالُوا حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ سَعِيدٍ الْهَمْدَانِيّ مَوْلَى بَيْتِي هَاشِمٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَّالٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ يَخْرَاسَانَ لِبُقْعَةٍ بَاتِي عَلَيْهَا زَمَانٌ تَصِيرُ مُخْتَلَفَ الْمَلَائِكَةِ وَ لَا يَزَالُ قَوْجٌ يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَ قَوْجٌ يَصْعَدُ إِلَى أَنْ يُنْفَخَ فِي الصُّورِ فَقِيلَ لَهُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ وَ أَكْ بُقْعَةٍ هَذِهِ قَالَ هِيَ بِأَرْضِ طُوسَ وَ هِيَ وَ اللَّهِ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ مَنْ زَارَنِي فِي تِلْكَ الْبُقْعَةِ كَانَ كَمَنْ زَارَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ كَتَبَ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ ثَوَابَ أَلْفِ حِجَّةٍ مَبْرُورَةٍ وَ أَلْفِ عُمْرَةٍ مَقْبُولَةٍ وَ كُنْتُ أَنَا وَ آبَائِي شَفْعَاءَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

ترجمه: احمد بن حسن قطانی و محمد بن احمد بن ابراهیم لیثی و محمد بن ابراهیم بن اسحاق مکتب طالقانی و محمد بن بکران نقاش گویند: روایت کرد برای ما احمد بن محمد بن سعید همدانی گوید: علی بن حسن بن علی بن فضال از پدرش از علی بن موسی الرضا (ع) روایت کرده که آن حضرت فرمود: در خراسان بقعه ای است، زمانی بر او بیاید که محل آمد و شد ملائکه گردد و همیشه فوجی از آسمان فرود آیند و فوجی بالا روند تا آن زمان که نفخ صور دمیده شود. گفتند: یابن رسول الله! کدام بقعه است آن؟ فرمود: آن در زمین طوس است و آن به خدا روضه ای است از ریاض بهشت، هر که مرا در آن بقعه زیارت کند چنان باشد که رسول خدا (ص) را زیارت کرده و خداوند برای او بنویسد ثواب هزار حج مقبول و هزار عمره مقبول و من و پدران من شفیعان او باشیم روز قیامت (عیون الأخبار / ترجمه روغنی قزوینی؛ ج ۲، ص ۵۰۰).

به همین دلیل است که ما در اذن دخول حرم مطهر امامان معصوم می خوانیم: «وَ أَسْتَأْذِنُ خَلِيفَتَكَ الْإِمَامَ الْمَقْرُوضَ [الْمُقْتَرَضَ] عَلَى طَاعَتِهِ الْإِمَامَ عَلَيْهِ السَّلَامَ وَ الْمَلَائِكَةَ الْمُؤَكَّلِينَ بِهَذِهِ الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ»؛ (و از خلیفه ات امامی که اطاعتش را بر من واجب کرده ای اجازه می خواهم ... و فرشتگان گماشته شده به این بارگاه مبارک). بنابر این حضور ملائکه الهی در بارگاه ائمه اطهار از مسلمات است که در بیانات متعدد ائمه معصومین علیهم السلام به آن اشاره شده است.

رسول خدا و امامان معصوم (ع) ما را می بینند

سؤال: از کجا می شود فهمید که رسول خدا (ص) و ائمه معصومین ما را می بینند و سلام ما را پاسخ می دهند؟ قرآن در این زمینه به روشنی پاسخ می دهد تا هیچ شکی برای ما باقی نماند.

پاسخ: خداوند متعال در قرآن کریم در آیه ۱۰۵ سوره توبه می فرماید: «وَقُلْ اعْمَلُوا قَسِيرَى اللَّهِ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ»؛ و بگو که هر عمل کنید خدا آن عمل را می بیند و هم رسول و مؤمنان بر آن آگاه می شوند. این آیه که بیان کننده آگاهی خدا و پیامبر و مؤمنان از عملکرد ماست، همان عقیده شیعه را مبنی بر «عرضه اعمال» بر اولیای خدا بیان می کند. این عرضه، روزانه یا هر هفته و هر ماه انجام می گیرد و اگر اعمال ما خوب باشد، اولیای خدا از ما شاد می شوند و اگر بد باشد، نگران و اندوهگین می گردند. ایمان به این عرضه عمل، در ایجاد تقوا و حیا مؤثر است. امام صادق (ع) فرمود: ای مردم! با گناه خود، رسول خدا را ناراحت نکنید.

به گفته روایات، مراد از «مؤمنون»، امامان معصومند که خداوند آنان را از اعمال ما آگاه می سازد. اگر آیه شریفه بالا را در کنار آیه ۵۵ سوره مائده قرار دهیم که می فرماید: «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ»؛ ولی شما تنها خدا و پیامبر اوست و کسانی که ایمان آورده اند همان کسانی که نماز برپا می دارند

و زکات می دهند در حالی که در رکوع نمازند، پی به این نکته خواهیم برد واژه «مومنون» که بعد از «رسوله» در آیه ۱۰۵ سوره توبه آمده و «الذین آمنوا» که بعد از «رسوله» در آیه ۵۵ سوره مائده آمده به جانشینان برحق پیامبر (ص) اشاره می کند و نه عامه مومنین، چراکه خداوند خصوصیات مومنین خاص را با جزئیات بیشتر در آیه ۵۵ سوره مائده بیان می کند تا امر بر سایر مومنین و عامه آنان مشتبیه نشود.

تو سلام بده آنها جواب می دهند

به همین دلیل است که در زیارت خود هنگام خواندن اذن دخول به حرم پیامبر (ص) و همچنین حرم ائمه معصومین (ع) می گوئیم: «وَأَعْلَمُ أَنَّ رَسُولَكَ وَ خُلَفَائِكَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ أَحْيَاءُ عِنْدَكَ يَرْزُقُونَ يَرُونَ مَقَامِي وَ يَسْمَعُونَ كَلَامِي وَ يَرُدُّونَ سَلَامِي»؛ [خدایا] من می دانم که پیامبر تو و خلیفه های تو زنده هستند در نزد تو و متنعم هستند و می بینند جایگاه مرا و می شنوند کلام مرا و جواب می دهند سلام مرا.

در مسجد النبی تابلوی سبز رنگی کوچکی روی ضریح مطهر پیامبر اکرم (ص) وجود دارد که روی آن این عبارت منقوش شده است: «هنا السلام على رسول الله (ص)»؛ یعنی زائر در این نقطه روبروی قبر پیامبر (ص) قرار دارد و می تواند به آن حضرت سلام دهد. این تابلو توسط وهابی ها در سالهای اخیر بر روی ضریح مطهر پیامبر اکرم (ص) نصب شده است.

سؤال: وقتی سلام کردن مستحب است و جواب سلام واجب است، چگونه به کسی که زیر خاک مدفون است سلام بدهیم؟ پس پاسخ سلام ما چه می شود؟

وهابی ها با نصب کردن این تابلوی کوچک بی آنکه بدانند، پاسخ این سؤال را داده اند. یعنی تو در این نقطه مقابل ضریح پیامبر (ص) بایست، سلام بده و به جواب سلام کاری نداشته باش. از آنجا که پاسخ سلام واجب است شک نکن که رسول خدا (ص) جواب سلامت را می دهد، چراکه رسول خدا (ص) به واجبات خویش بیش از دیگران واقف هستند و از آنجا که طبقه آیه ۱۰۵ سوره توبه که می فرماید: «وَقُلْ اَعْمَلُوا قِسْطَ رَبِّكُمُ الَّذِي عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ»، ایشان ناظر اعمال ما و شما هستند و سلام شما را بی جواب نمی گذارند.

ماجرای زائر خاص امام حسین (ع) و شنیدن جواب سلام

برای حسن ختام این یادداشت مناسب دیدیم به داستان جالب سید ابراهیم مجاب، نوه حضرت امام کاظم (ع) هنگام زیارت قبر مطهر سید الشهداء (ع) اشاره کنیم.

سید ابراهیم مجاب فرزند محمد عابد و نوه امام موسی کاظم (ع) که به «صَرِير كُوفِي» نیز شهرت داشت در کوفه زندگی می کرد و در سال ۲۴۷ ه ق که المنتصر فرزند متوکل عباسی اجازه داد شیعیان به زیارت کربلا مشرف شوند، به کربلا آمده و در آنجا سکونت اختیار کرد. گفته می شود وی به زیارت قبر مطهر سید الشهداء رفت و وقتی به قبر آن حضرت رسید عرض کرد: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا. (سلام بر تو ای پدر) و در جواب، صدایی شنیده شد: وَ عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا وَلَدِي. (و بر تو سلام ای فرزندم) و از این رو به «مُجَاب» - یعنی کسی که او را پاسخ گفته اند- شهرت یافت.

سید محسن امین پس از نقل این داستان می گوید: «وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِصِحَّةِ ذَلِكَ»؛ خداوند دانایتر به درستی این داستان است. آرامگاه ابراهیم مجاب در قسمت شمال غربی حرم امام حسین و در رواقی به نام خود او واقع است.

کاش همه بدانیم وقتی به زیارت حرم مطهر اهل بیت و ائمه معصومین علیهم السلام می رویم، خاک و تربت و یا ضریح و کاشی آنان هدف نیست، بلکه به دلیل اینکه «شرف المکان بالمکین» است باید در پی این باشیم که با صاحب این مکان شریف ارتباط برقرار کنیم و از خدا بخواهیم پیوند ما با ایشان را ناگسستنی کند.

خداوند، درک و معرفت و بصیرت لازم را نصیب همه ما کند تا زیارت امامان معصوم را فراتر از زیارت یک قبر و یا یک ضریح ببینیم و حضور نورانی امام معصوم را در فضای قدسی حرم با روح خویش لمس کنیم تا از معنویت این حضور بهره لازم ببریم و روح تشنه خویش را با معرفت بیشتر سیراب کنیم.